

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Дослідження проблем ведення підприємницької діяльності в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним. Підприємництво є однією з найважливіших складових національної економіки, адже воно створює мільйони робочих місць і є платником податків майже половини бюджету. Через небезпечне середовище в країні, порушення логістичних ланцюгів, переміщення населення і бізнесу, постійну загрозу руйнування інфраструктури виникли неабиякі виклики для ведення господарської діяльності. Держава намагається діяти відповідно до цих обставин. Таким чином були введені певні антикризові заходи, які могли б допомогти стабілізувати ситуацію: податкові пільги, спрощення процедур реєстрації та програми підтримки малого бізнесу тощо. У той же час адаптація підприємців до нових умов відбувалася нерівномірно, що призвело до значних коливань в динаміці відкриття і припинення діяльності суб'єктів господарювання.

У період з 2022 року по першу половину 2025 року спостерігається значна активність у сфері реєстрації діяльності суб'єктів господарювання. Найвищий рівень змін зафіксовано у 2023 році — 337 580 випадків, що на 50% більше, ніж у 2022 році (224 524). У 2024 році показник знизився до 317 566, а на перше півріччя 2025 року становить 155 808. Паралельно з цим у 2022 році було закрито 159 тис. суб'єктів господарювання. У 2023 році цей показник зріс до 183 тис., а у 2024 році — до 211 тис. За перше півріччя 2025 року зафіксовано 161 тис. закриттів. Найвищий рівень припинення діяльності спостерігався у 2024 році. За статистикою вже у першій половині 2025 року кількість закриттів перевищила річний показник 2022 року.

Для детальнішого аналізу можна розглянути статистику відкриття й закриття суб'єктів господарювання за їхніми типами. Протягом усього періоду ФОП залишаються основною формою реєстрації за кількістю відкриттів, а також становлять понад 95% усіх припинень діяльності. У 2022–2024 роках кількість відкриттів ФОП перевищувала кількість їхніх закриттів. У 2022 році було відкрито 191 тис. ФОП, тоді як закрито — 153 тис. У 2023 році відкрито 300 тис., закрито — 176 тис. У 2024 році відкрито 282 тис., закрито — 205 тис. Протягом цих трьох років спостерігалася позитивне сальдо. У першій половині 2025 року ситуація змінилася: кількість закриттів (158 тис.) перевищила кількість відкриттів (138 тис.), тобто на кожні 100 відкриттів ФОП припадає 115 закриттів. Це перший період за чотири роки, коли зафіксовано негативне сальдо між відкриттям і закриттям ФОП. Розглянемо статистику іншого типу суб'єктів господарювання. У 2023 році було відкрито найбільшу кількість компаній за період — 37 927, що на 12% більше, ніж у 2022 році (33 866). У 2024 році показник знизився до 35 275, а у першій половині 2025 року становив 18 280, що є приблизно половиною від річного рівня попередніх років. Кількість закриттів компаній у 2023 році (7 025) була на 19% вищою, ніж у 2022 році (5 906). У 2024 році вона зменшилася до 6 229, а за перше півріччя 2025 року становила 3 039, що відповідає 49% від річного показника 2024 року. У 2022 році на кожну закриту компанію припадало 5,7 відкриттів. У 2023 році це співвідношення зменшилося до 5,4; у 2024 — повернулося до 5,7. У першій половині 2025 року на кожну закриту компанію припадає 6 відкриттів, що є найвищим співвідношенням за аналізований період. [1]

Отже, за перші 3 роки війни в Україні спостерігалися значні коливання відкриттів та закриттів різних видів суб'єктів господарювання. Проте ситуація з підприємництвом залишалася позитивною. Вперше негативне сальдо було зафіксовано у 2025 році. Згідно із статистикою уже в першій половині закриття ФОП перевищило їх відкриття, а співвідношення тих же показників компаній зросло до 6. Тобто можна зробити висновок, що умови ведення бізнесу в Україні ускладнюються.

Також свою роль грає географічне розташування підприємств. У відносно безпечних регіонах, зокрема в Києві та більшості західних областей спостерігається активність створення нових бізнесів через доступність відповідних ринків та потрібної інфраструктури. В той час як у прифронтових зонах, наприклад на території Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької областей закриття значно переважають відкриття. Через це створюється регіональний дисбаланс, коли на спокійних територіях зосереджується концентрація нових підприємств, а на небезпечних – скорочення такого виду діяльності.

За даними фонду Демократичних ініціатив імені Ілька Кучеріва протягом перших тижнів після початку повномасштабної війни суб'єкти підприємницької діяльності малого та середнього бізнесу в більшості галузях економіки зупинили свою роботу повністю або частково. [2, с. 51] Логічно, що найбільше постраждали сфери, які пов'язані з розвагами або в цілому не забезпечують базові потреби. Вони просто залишилися не в пріоритеті для людей у крайній небезпечній ситуації. Це галузі туризму, товарів ручної роботи, реклама та багато інших. Проте складнощі виникли не тільки в перерахованих індустріях. Руйнування транспортних шляхів, енергетики, виробничі потужності спричинили неабиякі втрати. Ускладнення логістики призвело до порушень усталених зв'язків з партнерами та імпорту іноземних товарів. Економічна нестабільність та інфляція призводять до скорочення попиту на товари та послуги, знизилася купівельна спроможність населення, сировина та матеріали дорожчають. Це змушує підприємців піднімати ціни на свої продукти для того, щоб відповідати збільшенню витрат. Проте також ціни мають залишатися на доступному рівні для споживачів. Роботодавці намагаються підтримувати заробітні плати для своїх працівників. Таким чином інфляція призводить до зниження прибутку: підприємства не мають достатньо грошей на їх розвиток, відповідно скорочуються інвестиції у обладнання та кошти для непередбачуваних витрат. Багато кваліфікаційних працівників постраждали від війни. Чимало людей було мобілізовано, частина мігрувала, що створило дефіцит робочої сили. Постійні обстріли та небезпечна ситуація не викликає довіри у інвесторів, що не дає шансу розвитку новим бізнесам. [3, с. 47]

Підсумовуючи, підприємництво є однією з найважливіших складових української економіки. На жаль, російсько-українська війна створила низку проблем, зокрема зниження попиту на товари та послуги, зростання цін на сировину та енергоносії, труднощі отримання кредитів, небезпека для життя підприємців і співробітників та інші. Адаптація підприємців до нових умов існування відбувалася нерівномірно. Через це відбулися значні коливання в динаміці відкриття і припинення діяльності суб'єктів господарювання. У 2022–2024 роках спостерігалася позитивна динаміка з переважанням відкриттів над закриттями. Проте у першій половині 2025 року вперше було зафіксовано негативне сальдо серед ФОП.

Перелік посилань:

1. Підприємство в умовах війни: тенденції відкриття і закриття бізнесу в Україні . bdo.ua. (2025, 16 вересня). 7 листопада 2025 р. <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/entrepreneurship-in-wartime-trends-in-business-start-ups-and-closures-in-ukraine>
2. Р. П. Саблук, А. А. Денисенко. (2024). Проблеми підприємництва в Україні під час воєнного стану. ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ, вип. 4, 48-53. <https://doi.org/10.36919/2312-7872.4.2024.48>
3. Сачинська Л. Сучасний стан та проблеми розвитку підприємництва в Україні. 2023. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. № 318 (3). С. 45-48. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-7>